

DEYİMLER VE ÖZDEYİŞLER

Genellikle gerçek anlamından az çok uzaklaşarak ilgi çekici anlam taşıyan, en az iki sözcükten oluşan kalıplaşmış sözlere **deyim** denir.

Deyimlerin Özellikleri:

- Deyimler en az iki kelimededen oluşur.
- Kalıplaşmış sözlerdir.
- Mecezlü bir anlamı vardır.
- Genellikle -mek , -mak hecesi ile biter.
- Kelimeleri hiçbir şekilde değiştirilemez.

Örnek: Karnı zil çalmak (Çok acıkmak)

Bir düşünceyi ya da fikri en kısa ve özlü şekilde anlatan sözlere

özdeyiş denir.

Özdeyişlerin Özellikleri:

- Özdeyişler atasözlerine benzer fakat özdeyişleri söyleyen kişiler belli iken atasözlerini söyleyen kişiler belli değildir.

Örnek: Cennet anaların ayaklarının altındadır. – Hz. Muhammed

NOT: Atasözlerini, deyimlerden ayırmanın püf noktası atasözlerinin başına UNUTMA kelimesini getirdiğimizde cümlenin yapısı bozulmaz ama deyimlerin başına UNUTMA getirdiğimizde anlam bozulur.

Örnek: UNUTMA Gün doğadan neler doğar (Anamlı) .

UNUTMA Etekleri zil çalmak (Anlamsız)

Etkinlik 1

Aşağıda verilen deyimleri anlamlarıyla eşleştirelim.

- Can atmak
- Şifayı kapmak
- Kabak tadı vermek
- Kafası şişmek
- Kulağı çınlamak

- Biri ile ilgili konuşmak
- Bıktırmak
- Zihni yorulmak.
- Çok istemek
- Hastalanmak

Etkinlik 2

Aşağıda verilen deyimleri anlamlarıyla eşleştirelim.

Gözünü dört açmak

Silip süpürmek

İpe un sermek

Etekleri zil çalmak

Burnunda tütme

Bütün her şeyi yemek

uyanık olmak

Özlemek

Bahane üretmek

Çok sevinmek

Burnundan getirmek

Ateş püskürmek

Etekleri tutuşmak

Işık göstermek

Paçaları sıvamak

çok telaşlanmak

Yol göstermek

yaptığına pişman etmek

Çok öfkelenmek

Bir işe başlamak

Etkinlik 3

Aşağıda verilen deyimlerin anlamlarını araştırıp altında verilen çizgili yere yazalım

Baltayı taşa vurmak

Rızını taştan çıkarmak

Üzerine tuz biber ekmek

Açık kapı bırakmak

Bal dök yala

Can kulağı ile dinlemek

Göz Gezdirmek

Dırdır etmek

Etkinlik 4

Aşağıda verilen ifadelerden deyimlerin özellikleri ile ilgili olanların bşındaki kutucuğu maviye, olmayanları kırmızıya boyyalım.

- Mecazlı bir anlatım vardır.
- Söyleyeni bellidir.
- Kalıplaşmış sözlerdir.
- Mecazlı bir anlatım vardır.
- genelde -mek, -mak ile biter.
- En az iki kelimededen oluşur.
- Söyleyeni belli değildir.
- Sözler gerçek anlamında kullanılır.

Etkinlik 5

Aşağıdaki kutucuklarda verilen deyimlerin anlamlarını yukarıda verilmiştir. Hangi anlam hangi deyime ait bulup, anlamlarının karşlarına yazalım.

Para biriktiremeyen kişidir.	
Eğlenecek bir şey hemen bulan	
Yaptığı işi bırakmak,	
Her tarafı tertemiz yapmak.	
Nazar	
Çok korkmak.	
reddetmek	
Göz göre göre yalan söylemek	
Çabucak elde edilmek. Emek harcamadan sahip olmak	

Aniden, hemencecik sinirlenmektir.	
Tüm mal varlığını tüketmek	
Müşteri gelmemesi	
İşin en can alıcı noktası	
Bir şeyi önemsememek.	
Boş, düşünmeden konuşmak	
Ayrıntısının çok olması	
Samimi, sıcak davranmak.	
Çok yakın olmadığı halde konuya dahil olana denir.	

Yabana atmak	İçli dışlı	Masal okumak	Göz Değmek	Dış kapının dış mandalı	Zurnanın zırt dediği yer
Bal dök yala	Sinek avlamak	Ulu orta konuşmak	Uzun hikaye	ÖdÜ patlamak	Çalmadan Oynamak
El Etek Çekmek	Cebi delik	Rest çekmek	Çantada keklik	Sıfırı tüketmek	Saman alevi gibi parlamak

Etkinlik 6

Aşağıda verilen sözler deyim mi, atasözü mü, özdeyiş mi bulup karşılıklarına yazalım.

Beşikten mezara kadar bilim öğrenin. –HZ.MUHAMMED	
Acele işe şeytan karışır.	
Gözünü dört açmak	
Düşünmek ve söylemek kolay, fakat yaşamak, hele başarı ile sonuçlandırmak çok zordur. –Ziya Gökalp	
Can kulağı ile dinlemek	
Damlaya damlaya gö olur.	
Ak akçe kara gün içindir.	
Cahil kimsenin yanında kitap gibi sessiz ol. Mevlana	
Çalmadan Oynamak	
Dost kara günde belli olur.	
Nezakat hiçten gelir; ama her şeyi satın alır. –DR. V. PAUCHET	
Güneş girmeyen eve doktor girer.	
Sıfırı tüketmek	
Eskimiş fikirler paslanmış çivilere benzer, söküp atmak çok güçtür. –C. Şehabettin	
Sakla samanı gellir zamanı.	
Ağaç yaş iken eğilir.	
Rızkını taştan çıkarmak	
Yiğit olan sırrını kimseye demez, kötü kalbindekini dile getirir. Karacoğlan	
Ulu orta konuşmak	
Misafir umduğunu değil bulduğunu yer.	
Benim naçiz vücudum elbet bir gün toprak olacaktır, ancak Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır. - M.Kemal Atatürk	